

از «شعبان بی‌مخ» تا «اسدالله‌خان»

نمی‌توان از سریال‌های پرخاطره تلویزیون یاد کرد و اسم محمدعلی کشاورز را به‌خاطر نیاورد؛

نمی‌توان از سریال‌های پرخاطره تلویزیون یاد کرد و اسم محمدعلی کشاورز را به‌خاطر نیاورد؛ از «دایی جان ناپلئون» گرفته تا «سلطان و شبان»، «سریداران»، «هزاردستان»، «پدرسالار» و بسیاری دیگر از سریال‌های ماندگاری که با بازی زنده یاد محمدعلی کشاورز روی صفحه جادویی تلویزیون‌های قدیمی نقش بستند و تا سال‌ها بعد تکرار و ماندگار شدند.

به گزارش ایسنا، محمدعلی کشاورز در حالی در سن ۹۰ سالگی راهی سفر ابدی شد که نقش‌های ماندگارش بر پرده سینما، صحنه اجرا و قاب تلویزیون میراث ماندگارش محسوب می‌شود، هنرمندی که هم در سینما خوش درخشید و هم در تلویزیون و توانست آثار ماندگاری را از خود به جای بگذارد.

شاید برای همین بود که زنده یاد کشاورز نیز خودش را فردی «عاشق ملتش و گنجینه‌ای از خاطرات دور و نزدیک»، روایت می‌کرد و البته در توصیف قوانین مهم زندگی، می‌گفت: «به دنبال عرفان بروید. البته عرفان را با صوفی‌گری اشتباه نگیرید. عرفان به شما می‌آموزد که چطور به خوشبختی برسید و عشق را پیدا کنید. همیشه فکرهای خوب در ذهنتان پرورش دهید و سعی کنید هر شب قبل از خواب خودتان را محاکمه کنید.»

او که در دهه ۳۰ و با بازی در تله‌تئاترهای مختلف پا به قاب جادویی تلویزیون گذاشت، چندی بعد توانست پس از تجربه حضور در سریال‌هایی همچون «خانه قمر خانم»، ایفاگر یکی از نقش‌های اصلی سریال «دایی جان ناپلئون» به کارگردانی ناصر تقوایی، شود.

افسانه «سلطان و شبان» از دیگر سریال‌های خاطره‌انگیزی است که زنده یاد کشاورز در آن ایفای نقش کرده بود. فیلمنامه این سریال را که از جمله مجموعه‌های ماندگار دهه ۶۰ تلویزیون در ژانر کمدی محسوب می‌شود، مهدی هاشمی و داریوش فرهنگ نوشته‌اند. زنده یاد کشاورز در این مجموعه نقش خواب‌گزار اعظم را برعهده داشت.

ایده اولیه این سریال را مهدی هاشمی از داستانی از کتاب «تاریخ عالم آرای عباسی» اقتباس کرد و موضوع آن را با داریوش فرهنگ در میان گذاشت. داریوش فرهنگ که روزگاری را در صحنه تئاتر گذرانده بود به شدت از آن استقبال کرد. وضعیت بد اقتصادی و فضای نابسامان تئاتری آن زمان نیز بهانه‌ای شد برای آزمودن تجربه‌ای نو و بدیع که البته این بار در رسانه‌ای به نام تلویزیون رقم می‌خورد. نکته قابل ذکر این بود که برنامه‌های تولیدی آن زمان تلویزیون چنگی به دل نمی‌زد و پیشنهاد تولید چنین سریالی برای مدیران سیما نیز وسوسه‌کننده بود. داریوش فرهنگ به سرعت دست به کار شد و پس از نگارش فیلمنامه داستان به همراه مهدی هاشمی بازیگران خود را انتخاب کرد. (روزنامه نصف جهان/بسم، ۹۷)

«افسانه سلطان و شبان» پس از تجربه حضور در سریال «سریداران» در اوایل دهه ۶۰، کشاورز نقش ماندگار «شعبان بی‌مخ» را در سریال «هزاردستان» به کارگردانی علی حاتمی برعهده گرفت. او درباره‌ی علت قبول کردن چنین نقشی، جالب بودن نقش را دلیل اشتیاقش دانست؛ «به نظر می‌آمد از این نظر که او تنها زور داشت و عقلی در سر او نبود. برای همین بسیار وسوسه‌انگیز بود.»

او درباره‌ی سختی‌های نقش «شعبان بی‌مخ» گفته بود: «چیزی نزدیک به یک ماه فقط در مورد این شخصیت مطالعه کردم، مسافرت رفتم، به برخی محله‌های جنوب شهر می‌رفتم و با آدم‌های آنجا صحبت می‌کردم، به نحوه بیانشان دقت می‌کردم و حرکاتشان را به ذهنم می‌سپردم. همه اینها بعدها در حین کار بسیار کمک کردند و توانستم در قالب این نقش، فیه بوم، «نامه‌نامه حام حم ۸۹»

کشاورز راز ماندگار شدن سریال «هزاردستان» را «عشق و صداقت» اینگونه توصیف می‌کرد و می‌گفت: «همه افراد اعم از کارگردان تا افراد پشت صحنه همگی با جان و دل سر این کار حاضر می‌شدند و کسی از کارش نمی‌زد؛ البته فیلم را فقط بازیگران نمی‌سازند، بلکه افراد پشت صحنه هم دخیل هستند. از سیم‌کشی گرفته تا خیاط و آبدارچی و به نظرم این صداقت پیدا نمی‌شود مگر این که افرادی که پشت صحنه هستند همه برگزیده باشند. الان تعدادی از بازیگران پای همه می‌زنند تا نقش، یک‌دنگ با بگندد، صحنه، که معنای هنر نیست.»

اما «اسدالله‌خان»، از دیگری نقش‌های ماندگار زنده یاد کشاورز در سریال «پدرسالار» به کارگردانی مرحوم اکبر خواجویی محسوب می‌شود. شخصیتی که با وجود تمام سختی‌ها و بد اخلاقی‌هایش دوست داشتنی بود و توانست تصویر ماندگاری را در ذهن مخاطبان ایجاد کند.

کشاورز در یکی از گفت‌وگوهای خود با ایسنا، با مرور خاطرات ایفای نقش در سریال «پدرسالار»، گفته بود: «یادم است قرار بود در یک صحنه من توی گوش محمود پاک نیت بزنم، من هم خیلی طبیعی این کار را کردم (با خنده) و او خیلی

دردش آمد و باورش نمی شد من در کارم آنقدر جدی باشم. آن روزها هر روز صبح زود همه سر صحنه می آمدیم، اما مرحومه نادره خیرآبادی نیم ساعت دیرتر از بقیه می آمد. یک روز یواشکی از او پرسیدم چرا دیر می آیی؟ گفت هیچی، من سر راه یک کله پزی پیدا کردم هر روز می روم آنجا صبحانه می خورم، بعد می آیم؛ امروز هم یک چشم با خودم آوردم که هرکس صبحانه نخورده بدهم بخورد! یادم است صحنه ای داشتیم که در آن قرار بود همه بچه های من و نادره بعد از مدت ها قهر و کدورت در منزل ما برای نهار جمع شوند، اما بعد از ساعت ها انتظار هیچکدام نیامدند، من هم عصبانی شدم و همه بشقاب ها را شکستم و با پا روی خرده های شکسته شده آنها با عصبانیت راه رفتم؛ در این سکانس حتی یک بشقاب سالم هم باقی نگذاشتم. بعد از پایان این صحنه به من گفتند بشقاب هایی که آنقدر طبیعی شکسته، همه مال آتشه سا؛ مان بهد.

پدرسالار بازی های زنده یاد محمدعلی کشاورز در تلویزیون به همین چند مورد ختم نمی شود و حضور در این عرصه تا سال های پایانی دهه ۸۰ نیز ادامه داشت. حضور به عنوان مهمان در سریال «پاتوق» و ایفای نقش در تله تئاتر «آدم خوابش می گره» از آخرین فعالیت های او، هستند. عرصه تلویزیون محسوب می شود.

محمد علی کشاورز همین فروردین ماه امسال ۹۰ ساله شد؛ او در آخرین پیامی که نوروز و در سالروز تولدش در اختیار ایسنا گذاشت، نوشت:

«سپاس بی پایان ایزد منان را که تاکنون فرصت زیست در نود رستاخیز زیبای طبیعت را سهم من از این روزگار کرده است. نود سال شکست و پیروزی، غم و شادی، سختی و آرامش.

و اما این روزها، روزهای سختی است. روزهای سخت برای مردمی که سالیان درازی است شادی آنها شادی من و غمشان غم من است؛ مردمی که نفسم به نفسشان بند است.

آنچه در این روزهای سخت امید و لبخند را زنده نگه می دارد، صحنه های ماندگاری است از انسانیت، محبت و همدلی. صحنه هایی که در گوشه گوشه ی این کشور رقم می خورد و روح انسان را به پرواز در می آورد. این همدلی، این همراهی، این محبت ما را از این گذرگاه سخت نیز عبور خواهد داد. فردا روزهای بهتری است. عزیزانم یادمان بماند که این بلای همه گیر چه به ما می آموزد؟ این شرایط سخت تلنگری است برای تمام انسان ها. تمام انسان های فراموشکار!

برای ما که عزیزترین و زیباترین لحظه های زندگی را در کنار خود داریم و قدر نمی دانیم. روزهای زیبا می آید. ای کاش یادمان بماند از این پس با طبیعت مهربان تر باشیم، باهم مهربان تر باشیم. قدر تک تک ثانیه های حضور عزیزان و دوستانمان را بدانیم. زندگی را پاس بداریم. در این واپسین دهه زندگیم برای همه هم وطنانم صبر، سلامتی و آرامش آرزو می کنم.»